

A gyakorlati képzés sajátosságai a Semmelweis Egyetem Pető András Karán

Gál Franciska¹ – Kállay Zsófia² – Kapcsándy Gabriella³

Pásztorné Tass Ildikó⁴ – Vissi Tímea⁵

A Szakmai Műhely rovat mostani számában a Semmelweis Egyetem Pető András Kar gyakorlati képzésének összetettségét mutatjuk be. Az összetettséget az adja, hogy a *konduktor alapszak* mellett a hallgatók három specializációból választhatnak, amelyekhez kapcsolódó gyakorlat szintén a képzés palettáját bővíti. A három választható specializáció az *óvodai, az iskolai és a pedagógiai rehabilitáció specializáció*.

A gyakorlati képzés az előbbiekből adódóan tartalmaz *konduktív pedagógiai gyakorlatokat* és a specializációnak megfelelő *óvodai, iskolai vagy pedagógiai rehabilitációs gyakorlatokat*.

A hallgatók a négy tanulmányi év alatt megismerkednek az idegrendszeri eredetű mozgássérülés valamennyi típusával, az egyes korosztályok sajátosságaival, központi idegrendszeri sérülés következtében mozgáskoordinációs (mint vezető tünet) zavarral küzdő gyermek, felnőtt konduktív neveléssel megvalósított fejlesztésére, komplex pedagógiai rehabilitáció megvalósítására, speciálisan az óvodai specializáció az óvodáskorú mozgássérült gyermekek integrált, inkluzív, szegregált csoportokban történő nevelésére, fejlesztésére, az iskolai specializáció az 1–4. osztályos mozgássérült gyermekek integrált, inkluzív, szegregált osztályokban történő nevelésére, oktatására, fejlesztésére. A pedagógiai rehabilitáció specializációt választó hallgatók egészségügyi és szociális intézményben is végeznek szakmai gyakorlatot. Így hallgatóink tapasztalatszerzés útján ismerik meg és ismerik fel a konduktív pedagógiai elmélet és gyakorlat kapcsolatát, összefüggéseit, felkészülhetnek választott hivatásukra.

Képzésünkre jellemző, hogy az összóraszám 43%-át a gyakorlati képzés adja. A Kar sajátossága, hogy *képző intézmény, gyakorlóterület és a konduktív pedagógiai ellátóhely* is egyben. A gyakorlatorientáltság jegyében hallgatóink már a képzésük első napjától konduktív pedagógiai gyakorlaton – folyamatos szakmai gyakorlat – vesznek részt, ami a képzés teljes időtartamát (1–8. szemeszter) végig kíséri. A specializációkhoz tartozó gyakorlatok az 5–8. szemeszterben vannak.

A hallgatók a gyakorlat sajátosságairól, folyamatáról és követelményéről minden félév előtt részletes tájékoztatást kapnak az évfolyamfelelős oktatóktól, a folyamatos szakmai gyakorlatokért felelős oktatótól, a specializációk gyakorlatára vonatkozóan a specializáció felelősöktől és az óvodai, iskolai, pedagógiai rehabilitációs gyakorlatokért felelős oktatóktól.

A gyakorlati képzést a gyakorlóterületen *gyakorlatvezető/vezető pedagógus konduktorok* végzik, az ő személyük biztosítja a hallgatók számára, hogy az előírt követelményeket egységesen, ugyanolyan feltételrendszerben teljesíthessék. Az egyes gyakorlatok képviselői szoros együttműködésben végzik tevékenységüket, amit a folyamatos szakmai gyakorlatokért felelős oktató koordinál.

¹ SE PAK Konduktív Pedagógiai Intézet, mesteroktató, iskolai gyakorlatokért felelős oktató

² SE PAK Konduktív Pedagógiai Intézet, tanársegéd, folyamatos szakmai gyakorlatokért felelős oktató

³ SE PAK Konduktív Pedagógiai Intézet, mesteroktató, óvodai gyakorlatokért felelős oktató

⁴ SE Pető András Rehabilitációs és Egészségügyi Ellátási Osztály, osztályvezető

⁵ SE PAK Konduktív Pedagógiai Intézet, tudományos segédmunkatárs, pedagógiai rehabilitációs gyakorlatokért felelős oktató

A hallgatók számára a honlapon elérhető a Gyakorlati képzés hallgatói tájékoztatója, a HÖK-vel együttműködve kidolgozott Gyakorlaton való megjelenés kódexe, valamint a gyakorlóterület vezetőinek és konduktorainak javaslatai alapján összeállított Semmelweis Egyetem Pető András Kar Konduktív Pedagógiai Központ Gyakorlóterületeinek Látogatási Szabályai és Illemtana.

A szakmai gyakorlatok két nagy területét különíthetjük el: konduktív pedagógiai gyakorlatok és pedagógiai gyakorlatok.

A *konduktív pedagógiai gyakorlatok* elsősorban az alapszakhoz kapcsolódó speciális konduktori, nevelői képességek, technikai jártasságok kialakulását biztosítja, a *pedagógiai gyakorlatok* a specializációkhoz kapcsolódó módszertani és tantárgypedagógiai ismeretek gyakorlati alkalmazására biztosítja a keretet. A hallgatók a specializációjuknak megfelelően a képzés során többségi, integráló, szegregált és rehabilitációs intézményekben is teljesítenek gyakorlatot.

A hallgatók különböző típusú gyakorlatokon vesznek részt: a konduktív pedagógiai gyakorlatok esetében alapozó egyéni gyakorlaton, egyéni módszertani gyakorlaton, csoportos konduktív nevelési gyakorlaton; a specializációkhoz kapcsolódó gyakorlatoknál csoportos nevelési gyakorlaton, csoportos módszertani, tantárgypedagógiai, pedagógiai rehabilitációs gyakorlaton, illetve hallgatói hospitálásokon.

A gyakorlati képzés részeként a hallgatók a 8. félévben az ún. *komplex záróvizsgálattal* adnak számot a gyakorlatban szerzett tudásukról. A komplex záróvizsga bizottság előtt történik és jegyzőkönyv készül róla.

A *konduktív pedagógiai gyakorlat*, másnéven *folyamatos szakmai gyakorlat* az egész képzésen végigvonul, mind a nyolc szememsterben a képzés része. A gyakorlati követelmények az elméleti képzésben tanultaknak megfelelően folyamatosan bővülnek, a hallgatók ennek megfelelően fokozatosan egyre több napirendi foglalkozásba kapcsolódnak be. Kezdetben megfigyelik, elemzik, majd megtervezik, megszervezik és kivitelezik a különböző foglalkozásokat. A folyamatos egyéni gyakorlatokon a követelményrendszerben meghatározott megfigyeléseket is készítik. A gyakorlatvezető/vezető pedagógus konduktorral napi kapcsolatban vannak, aki segíti, mentorálja őket, rendszeresen egyéni és csoportos megbeszéléseket tart a csoportjában lévő hallgatókkal. A hallgatók által megtartott foglalkozásokat minden alkalommal önreflexió és a gyakorlatvezető általi visszajelzés követ.

A csoportos konduktív nevelési gyakorlatokat konduktor végzettségű oktató vezeti. Ezeken a gyakorlatokon az elmélethez kapcsolódóan tesznek megfigyelést filmezés során a hallgatók. A megfigyeléseket rövid előkészítés előz meg, majd utána a látottak elemzése történik. Az elemzést a hallgatók írásban is rögzítik, amit az oktatóknak megküldenek.

Az ötödik félévtől a folyamatos konduktív pedagógiai gyakorlatuk mellett a hallgatók heti rendszerességgel, illetve tömbösített gyakorlat keretében a specializációjuknak megfelelő külső és belső módszertani/tanítási/pedagógiai rehabilitációs gyakorlaton is részt vesznek, ahol elemzik, megismerkednek, bekapcsolódnak az óvodás és iskolás korosztály szegregált, integrált/inkluzív, többségi nevelési és nevelési-oktatási sajátosságaival, óvoda módszertani és iskolai tanítási feladatokat terveznek, szerveznek, hajtják végre.

Ezek a gyakorlatok heti rendszerességgel megszervezett kiscsoportos gyakorlatok, melyet a csoportvezető oktató koordinál, a módszertani oktatóval és az óvodapedagógussal/osztálytanítóval/szakemberrel együttműködve.

A csoportos gyakorlatok minden esetben az óvodapedagógus/tanító/konduktor bemutató óráival kezdődik, majd a hallgatók követelményrendszerben előírt tanításával folytatódik. Minden hallgató általi bemutatót csoportos megbeszélés, elemzés és értékelés követ, valamint a következő bemutató előkészítésével zárul. A hallgatók a ÓNOAP-ban és a NAT-ban megjelenő műveltségterületekhez kapcsolódó tevékenységeket/tanórákat tartanak az óvodapedagógus/tanító tematikáját/tanmenetét követve. A gyakorlatok igazolása a gyakorlati teljesítménylapon történik, a megtartott foglalkozások a gyakorlati teljesítést igazoló lapon kerül rögzítésre. Mind a konduktív pedagógiai gyakorlatokról, mind a pedagógiai gyakorlatokról a *hallgatók félévenként portfóliót állítanak össze.*

A konduktor alapképzés számára fontos elvárás, hogy a specializációk összehangoltan, azok sajátosságait figyelembe véve, azonos célok mentén valósuljanak meg. A Műhely rovatban a továbbiakban az egyes specializációkhoz tartozó gyakorlatokat mutatjuk be, illetve bepillantást kaphatunk hallgatóink határon túli speciális gyakorlatába.

Az egyes specializációk gyakorlatáért felelős oktatók:

Kapcsándy Gabriella – óvodai gyakorlatok (OPGY)

Gál Franciska – iskolai gyakorlatok (TPGY)

Vissi Tímea – pedagógiai rehabilitációs gyakorlatok (PRGY)

Az óvoda specializáció gyakorlatainak bemutatása, óvodai gyakorlatok

Az óvodai specializációt választó hallgatók a Semmelweis Egyetem Pető András Gyakorló Óvoda csoportjaiban teljesítik a 3. félévtől a folyamatos szakmai gyakorlatukat (konduktív pedagógiai gyakorlat), az adott évfolyam számára meghatározott követelményeket.

A Képzési és Kimeneteli Követelmények alapján óvodai specializáción végzett konduktor képes a mozgássérült óvodáskorú gyermekek integrált, inkluzív nevelésére, a nevelési tevékenység tervezésére, a megfelelő módszerek kiválasztására, a nevelési folyamat szervezésére, irányítására, értékelésére, foglalkozási-nevelési terv készítésére a helyi program kimunkálásától az egyes foglalkozások tervének elkészítéséig.

Rendelkezniük kell az inkluzív nevelési szemlélettel, amely szükséges a tipikusan és az eltérően fejlődő gyermekek együttneveléséhez. Kompetenciát szereznek a nevelési terv elkészítéséhez, a nevelési folyamat megszervezéséhez, irányításához, a megfelelő módszerek kiválasztásához, az értékeléshez. Az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja (ÓNOAP) mentén képesek elkészíteni a helyi pedagógiai programot, a heti tervet és ez alapján megszervezni a napi gyakorlatot.

A hallgatók képzésük során az ún. csoportos belső módszertani gyakorlatot a SE PA Gyakorló Óvodájában, a csoportos külső gyakorlatot többségi óvodában, az integrált gyakorlatot pedig olyan intézményben teljesítik, ahol a mozgássérült és az ortofunkciós gyerekek együttnevelése zajlik. A gyakorlatok egymásra épülnek és egymás előfeltételeiként jelennek meg az Óra és vizsgatervben. A csoportos gyakorlatok azért hangsúlyosak a képzésünkben, mert egyrészt a hallgatók egymás foglalkozásaiból, azok értékeléséből nagyon sokat tanulnak, másrészt a konduktori teamben történő együttműködést is sikeresen készíti elő ez a szemlélet. A csoportos gyakorlat 3 félévhez (5–7.), az egyéni gyakorlat egy félévhez (8.) kapcsolódik.

A hallgatók az 5. félév végén találkoznak többségi óvodásokkal. *Tömbösített csoportos külső óvodai pedagógiai gyakorlaton* vesznek részt, ahol megismerkednek a tipikusan fejlődő 3–7 évesek mindennapjaival. A hallgatók ekkor már rendelkeznek azokkal a pedagógiai és pszichológiai tudással, amelyek az adott életkorra jellemzők. A neveléseméleti és didaktikai kompetenciák mellett a különböző módszertani ismeretek birtokában vannak ebben az időszakban. Ez a fajta elméleti megalapozás szükséges ahhoz, hogy a gyakorlatban képesek legyenek tudatosan, tervszerűen, a kitűzött célok mentén tevékenységi tervet készíteni és a tervezést megvalósítani.

A többségi óvodai csoportokban általában találkoznak sajátos nevelési igényű (SNI) gyermekkel (nem feltétlenül mozgássérülttel), így a folyamatos szakmai gyakorlaton már megtanult differenciálást az adott gyerekcsoporton belül is tudják alkalmazni.

A külső óvodai gyakorlaton a hallgatók több napon keresztül hospitálnak és megadott szempontsor szerinti megfigyeléseket végeznek. Írásban rögzítik a tapasztalataikat az óvodáról, a gyerekek tevékenységeiről (játék és munka), az óvodapedagógussal történő interakciókról, illetve a SE PA Gyakorló Óvodája és a külső óvoda hasonlóságairól, különbségeiről. Megismerkednek a gyerekekkel, bekapcsolódnak a napirendben foglaltakba, emellett tanulmányozzák az óvoda dokumentumait: a pedagógiai programot, SZMSZ-t, a házirendet, a csoport heti, havi és éves

tervét, a gyerekek fejlesztési tervét. A hallgatók fontos feladata a játéktevékenység megfigyelése, a szabad játék fogalmának gyakorlatban történő tapasztalása. A gyakorlat során találkoznak a kezdeményezés és a motiválás lehetőségeivel, a műveltségterületek mindennapi megjelenésével, valamint a csoportban valamely tevékenység megtervezésével és vezetésével.

A gyakorlat fontos eleme, hogy az óvodapedagógus és a csoportvezető oktató jelenlétében elemzik a látottakat és előkészülnek a következő napok gondozási, játék és a munka jellegű tevékenységeikre. Minden hallgató egy tevékenységgel készül a gyakorlat során, illetve helyettesként is terveznie kell. A tevékenységi tervvel bizonyítják, hogy a tervezés átgondolt, ennek érdekében egy részletes, jól felépített, a differenciálást megjelenítő, a csoport szokásait figyelembe vevő munkát mutatnak be. A tevékenységet a csoport tagjai, az óvodapedagógus és a csoportvezető oktató is értékeli, ezáltal biztosítva a többszintű visszajelzést. A csoportos gyakorlatok nagy jelentőséggel bírnak, hiszen a későbbiek során, már konduktorként lényeges, hogy együttműködve, egymást segítve, egymásnak kulturáltan visszajelezve legyenek képesek együtt dolgozni. Tapasztalataink azt mutatják, hogy a hallgatók szívesen vesznek részt a gyakorlaton, érzékelik, hogy a gyakorlat az elméletben megtanultakra épül, de a gyerekcsoport megismerése és megfigyelése elengedhetetlen a sikeres feladatvégzéshez. Új, pozitív élményként élük meg a hallgatók, hogy a többségi óvodában könnyen kapcsolódnak a gyerekekhez, tudnak beszélgetni, játszani velük. A nehézség, hogy a konfliktushelyzetek megoldásához nem minden esetben van széles eszköztárunk, így egy aktívabb, több pedagógusi beavatkozást igénylő csoport terelgetése kihívások elé állítja őket. Az óvodapedagógus és a csoportvezető oktató feladata, hogy azokkal a készségekkel és képességekkel ismertesse meg a hallgatókat, amelyek az említett helyzetekben segítséget jelenthetnek.

A 6. félév elejétől a csoportos külső módszertani gyakorlat a már megismert többségi óvodai csoportban zajlik, hétről hétre. A belső csoportos módszertani és nevelési gyakorlat a SE PA Gyakorló Óvodájában történik, általában abban a csoportban, ahol a hallgató a folyamatos szakmai gyakorlatát tölti. Ez folyamatosságot és könnyebbséget is jelent, mivel a már megismert gyerekekkel, csoportokkal és pedagógusokkal dolgozhatnak együtt, alapozva a korábban megszerzett tudásukra, tapasztalatukra. Az óvodások is hamarabb kapcsolódnak az ismerős arcokhoz, így a tevékenységeken szívesebben, motiváltabban vesznek részt.

A 6. félév óvodai módszertani és nevelési gyakorlatainak összefoglaló táblázata:

| | Belső óvodapedagógia gyakorlat | Külső óvodapedagógia gyakorlat |
|--|--|--|
| Helyszín | SE PA Gyakorló Óvodája | Többségi óvoda |
| Gyakorlat tartalma és órakerete | Heti rendszerességgel, tanulási tevékenység és játéktevékenység, SNI, mozgássérült gyerekekkel, 45+30 órás gyakorlat | Heti rendszerességgel, szabad játékból kezdeményezett tanulási tevékenység, tipikus fejlődésmentű gyerekekkel, SNI gyermek előfordulhat, 45 órás gyakorlat |
| Vázlat/tervezet | 1. tevékenységvezetőként és helyettesként egy-egy előkészületi vázlat, valamint az ez alapján elkészített tevékenységi tervek 2. nevelési gyakorlat esetében (játéktevékenység): tevékenységvezetőként és helyettesként egy-egy tevékenységi terv | tevékenységvezetőként és helyettesként egy-egy előkészületi vázlat, valamint az ez alapján elkészített tevékenységi tervek |
| Hallgatói feladatok | a félév során a hallgató egy/két tanulási tevékenységet és egy játéktevékenységet vezet, valamint helyettesként tevékenységi terveket készít, megfigyelési szempontokat ír, ezek alapján történik a hallgatói értékelés a félév során készített vázlatait, tervezeteit portfólióba rendezi, a tevékenységvezetéséről önreflexiót, helyettesként reflexiót, valamint a féléves munkájáról összegző értékelést készít a tevékenységek előkészítésében és értékelésében aktívan, konstruktívan vesz részt, képes a kapcsolódó elméleti tudást a gyakorlatban is közvetíteni A tevékenység tervezése hangsúlyos | a félév során a hallgató egy/két tanulási tevékenységet vezet, valamint helyettesként tevékenységi terveket készít, megfigyelési szempontokat ír, ezek alapján történik a hallgatói értékelés a félév során készített vázlatait, tervezeteit portfólióba rendezi, a tevékenységvezetéséről önreflexiót, helyettesként reflexiót, valamint a féléves munkájáról összegző értékelést készít a tevékenységek előkészítésében és értékelésében aktívan, konstruktívan vesz részt, képes a kapcsolódó elméleti tudást a gyakorlatban is közvetíteni A tevékenység tervezése hangsúlyos |
| Jelen van | Konduktor-óvodapedagógus és a csoportvezető oktató | Óvodapedagógus, módszertanos oktató, csoportvezető oktató |

A táblázatban jól látható, hogy a belső és a külső módszertani óvodai gyakorlat összhangban van egymással, a különbség leginkább a tartalomban figyelhető meg.

A *belső óvodapedagógia gyakorlat* (OPGY belső) egyik része, az ún. nevelési gyakorlat, ami jelen esetben egy játéktevékenység megtervezését és vezetését, a másik része pedig a módszertani gyakorlatot jelenti, amikor a hallgató egy óvodai tanulási tevékenységet tervez és vezet. A tavaszi szemeszterben nagyobb hangsúlyt fektetünk a tervezésre, a tevékenységi terv szakszerű, részletes, a differenciálási módokat tartalmazó megírására. A tevékenységi tervek értékelésekor a konduktorok és az oktatók is figyelembe veszik a tevékenység szerkezeti felépítését, a célok adekvát megjelölését, a feladatok egymásra épülését, a megfelelő módszerek megválasztását, a közlések korrekt megfogalmazását. Célunk, hogy a hallgatók lehetőség szerint minden műveltségterülethez vagy tevékenységvezetői, vagy helyettesi tervet készítsenek.

A konduktív csoportokban a tervezés szerves része a konduktív nevelési és fejlesztési célok meghatározása, a differenciálási módok kidolgozása, a facilitáció pontos leírása, a feladatok részekre bontása, szükség esetén az intendálások megfogalmazása. Ez mind a nevelési, mind a módszertani gyakorlatra készített tervezet fontos eleme. Az óvodai csoportok heti témák szerint tervezik a mindennapi életüket. Félév elején, amikor a hallgatói konszenzus alapján kijelölik, ki melyik héten vezeti a játéktevékenységet, illetve a tanulási tevékenységet (műveltség tartalom meghatározásával), akkor már tudják, melyik témakörben kell gondolkodniuk. A módszertani gyakorlatok során a tevékenységeket 2 héttel a megvalósulás előtt, az előkészületi vázlat megírása után készítjük elő. Az előkészület alkalmával a hallgató és a helyettese ismertetik az adott tevékenység ötletét, a kezdeményezés módját, a főbb célokat, feladatokat, és a módszereket. A hallgatótársak és a konduktor, valamint az oktató ötletekkel, kérdésekkel támogatják a koncepció végleges kialakításában. Ezek után készíti el a tevékenység vezetője és a helyettese a tevékenységi tervet, amelyet a konduktor, a módszertanos oktató és a csoportvezető oktató is véleményez, kiegészít, értékeli, javaslatokat ad. A tevékenység során, a helyettes az előre megbeszéltek szerint segíti a tevékenységet vezető társát. Az értékelés többrétegű. Először a tevékenység vezetője egy összegző önreflexió során ismerteti a felkészülését és a megvalósítást. Majd a hallgatótársak a helyettes által összeállított megfigyelési szempontsor alapján kifejtik véleményüket. A helyettes az értékelést moderálja, a hallottakat pontosítja. Majd a konduktor-óvodapedagógus és a csoportvezető oktató ad visszajelzést, javaslatokat, megerősítést. A félév gyakorlati jeggyel zárul a nevelési és a módszertani gyakorlat esetében is.

A 6. félév *külső óvodapedagógia gyakorlata* (OPGY külső) az 5. félév végén teljesítendő tömbösített óvodai gyakorlatra épül. A hallgatók már megismerkedtek a gyerekcsoporttal, ahol a hétről hétre történő tevékenységeket vezetni fogják, több foglalkozást láttak már az óvodapedagógustól. A témák kijelölése a félév elejére itt is megtörténik és a hallgatók megállapodnak abban, ki, melyik műveltség tartalmat szeretné vezetni. A felkészülés és az előkészület a belső óvodai gyakorlathoz hasonlóan zajlik. A tevékenységet vezető és a helyettes hallgató 2 héttel a tevékenységet megelőzően előkészületi vázlattal rendelkezik és az ötletelés során újabb inspirációkat, észrevételeket kap, amely a tervezés végző formába öntéséhez a segítségére lesz.

A külső óvodai gyakorlat tervezetében természetesen a konduktív szakmódszertani kifejezéseket nem használjuk, bár a hallgatók eleinte nehezen képesek a konduktív pedagógiai terminológiától elszakadni. Gyakran olvasható a „kiközlekedés az udvarra, az ortofunkciós testtartás tanulása, a lábak talpon tartása, ülés kiigazítás”, de erre a tudatos felkészülés után már kevésbé van példa. A külső óvodai gyakorlaton (és később, az erre épülő integrált óvodai gyakorlaton) találkoznak a hallgatók a mozgás műveltségtartalommal, ami nagyban eltér a konduktív csoportokban megtanult feladatsoroktól. Ilyenkor szembesülnek a hallgatók azzal, mennyire fontos a jól megfogalmazott, érthető közlés megtervezése, mit jelent, ha 20 gyerek testi épességére is figyelni kell és milyen az, ha kicsit hangosabban kell beszélniük. Az elméleti képzés során a hallgatók megtanulják a tevékenységi terv elkészítésének lépéseit és a megvalósítási lehetőségeket. A gyakorlatban pedig azt, hogy az elméleti tudást milyen módon képesek adaptálni.

Az értékelés folyamata hasonlóan történik, mint a belső óvodai gyakorlaton, annyi különbséggel, hogy a módszertanos oktató is közvetlenül ad visszajelzést, ő is jelen van a gyakorlaton. A félév gyakorlati jeggyel zárul. Itt is a tevékenységi terv minősége a meghatározó, de figyelembe vesszük a hallgatói aktivitást, a helyettesi tervezést, az értékelés moderálását, a tevékenység vezetését és a reflexiók részletes elkészítését.

A hallgatók 6. félévben megszerzett OPGY kreditjei előfeltételként jelennek meg a 7. félévi óvodai gyakorlatoknál.

A 7. félév őszi szemeszterében egy *belső és egy integrált* óvodai módszertani gyakorlat szerepel a képzésben. A belső módszertani és nevelési gyakorlat az előző félévhez hasonlóan a SE PA Gyakorló Óvodájában, az integrált gyakorlat pedig olyan óvodai csoportban történik, ahol integrálnak mozgássérült gyermekeket. Az intézményünk óvodájában működnek integráló csoportok, ahol az ép fejlődésmenetű, a mozgássérült, vagy egyéb SNI gyermekek együttnevelése nagyon szép példája az inkluzív nevelésnek, ezért mint gyakorlóterület jó terepet kínál a hallgatóinknak.

A 7. félév óvodai módszertani és nevelési gyakorlatainak összefoglaló táblázata:

| | Belső óvodapedagógia gyakorlat | Integrált óvodapedagógia gyakorlat |
|--|--|--|
| Helyszín | SE PA Gyakorló Óvodája | Integráló óvodai csoport |
| Gyakorlat tartalma és órakerete | Heti rendszerességgel, játékba integrált tanulási tevékenység SNI, mozgássérült gyerekekkel, 45+30 órás gyakorlat | Heti rendszerességgel, szabad játékból kezdeményezett tanulási tevékenység integrált, mozgássérült és ép fejlődésmenetű gyermekek csoportjában 45 órás gyakorlat |
| Vázlat/tervezet | tevékenységvezetőként és helyettesként egy-egy előkészületi vázlat, valamint az ez alapján elkészített tevékenységi tervek | tevékenységvezetőként és helyettesként egy-egy előkészületi vázlat, valamint az ez alapján elkészített tevékenységi tervek |

| | | |
|----------------------------|--|--|
| Hallgatói feladatok | a félév során a hallgató egy/két játékba integrált tanulási tevékenységet vezet, valamint helyettesként tevékenységi tervet készít, megfigyelési szempontokat ír, ezek alapján történik a hallgatói értékelés a félév során készített vázlatait, tervezeteit portfólióba rendezi, a tevékenységvezetéséről önreflexiót, helyettesként reflexiót, valamint a féléves munkájáról összegző értékelést készít a tevékenységek előkészítésében és értékelésében aktívan, konstruktívan vesz részt, képes a kapcsolódó elméleti tudást a gyakorlatban is közvetíteni A tevékenység szervezése és a megvalósítás hangsúlyos | a félév során a hallgató egy/két tanulási tevékenységet vezet, valamint helyettesként tevékenységi tervet készít, megfigyelési szempontokat ír, ezek alapján történik a hallgatói értékelés a félév során készített vázlatait, tervezeteit portfólióba rendezi, a tevékenységvezetéséről önreflexiót, helyettesként reflexiót, valamint a féléves munkájáról összegző értékelést készít a tevékenységek előkészítésében és értékelésében aktívan, konstruktívan vesz részt, képes a kapcsolódó elméleti tudást a gyakorlatban is közvetíteni A tevékenység szervezése és a megvalósítás hangsúlyos |
| Jelen van | Konduktor-óvodapedagógus és a csoportvezető oktató | Óvodapedagógus, csoportvezető oktató |

A gyakorlat egységessége ebben a félévben is jól megfigyelhető.

A *belső óvodapedagógia gyakorlat* az előző szemeszterben megszerzett ismereteket bővíti és komplex formában valósul meg, játéktevékenységbe integrált tanulási tartalomként. Tehát a hallgató úgy készíti el a tervezetét, hogy egy kezdeményezésre épülő játéktevékenységben gondolkodik, ahol hangsúlyosan jelenik meg a tanulási tartalom az adott műveltségterülettel. Igazodik az óvodáskorú mozgássérült gyermek életkori, kognitív, szociális és mozgásállapotbeli sajátosságaihoz, a kötetlen és az irányított játéktevékenység megvalósításakor, a komplexitás figyelembevételével.

A hallgató tapasztalatot szerez a játék közvetett és közvetlen irányításában, a kezdeményezésből átvezetett irányított játéktevékenység/munka jellegű tevékenységben, valamint a képességfejlesztés módszertani lehetőségeiben, annak adaptálhatóságában. A hallgató megtanul játékszituációkat teremteni, amely biztosítja a játék örömet, vonzerejét és az aktív bekapcsolódás, valamint az együttjátszás lehetőségét.

A gyakorlat biztosítja a játékszituációkban a mozgás, a járás, az alapvető hely- és helyzetváltoztatás módjainak gyakorlását, a megfelelő facilitáció alkalmazásával. Az OPGY a tavaszi félévhez hasonlóan előkészítés, megvalósítás és értékelés egységként jelenik meg és a már alkalmazott sémát követi. Ebben a félévben a gyakorlati jegyben a megvalósításon van a hangsúly, de a tervezés, az önértékelés, az aktivitás is jelentőséggel bír.

Az *integrált óvodapedagógiai gyakorlat* során a hallgató a játékba integrált tanulási tevékenységet úgy szervezi meg, hogy a mozgássérült gyermekek egyéni bánásmódja az ép fejlődésmentű közegben, a differenciálás mentén meg tudjon valósulni. Ehhez szükséges az az elméleti tudás, amely a differenciálás módszerét, valamint a

kooperatív technikákat közvetíti. Ha abból indulunk ki, hogy a diverzitás fogalma a gyermekfejlődés útjainak sokféleségét és változatosságát hangsúlyozza, akkor elmondhatjuk, hogy a differenciálás egy olyan környezet kialakítását és fenntartását jelenti, amely mindenki számára biztosítja a hatékony, eredményes tanulást. Akkor differenciálunk, ha az eltérő célkitűzések mellé más és más lehetőségeket, feladatokat teremtünk az egyes gyerekek számára, más és más módszerekkel, eszközökkel, eltérő időkeretet biztosítva az egyes tevékenységek elvégzéséhez. A különböző elvárások miatt mást és másképp értékelünk, kiemelve azt, amiben könnyen és jól fejlődnek, segítve pedig azt, amiben nehézségeik vannak. A gyakorlat során az elmélet hatékony adaptálása történik a többi OPGY-hez hasonló formában és keretek között, a már megismert követelményrendszer szerint.

A 8. félévben a hallgatók *egyénileg teljesítik az óvodapedagógia gyakorlatukat* olyan inkluzív elveket működő csoportban, ahol mozgássérült, vagy mozgásproblémával küzdő SNI gyermeket, gyermekeket is foglalkoztatnak. A hallgatók elkészítik a gyermek egyéni fejlesztési tervét, valamint csoportos keretek között a differenciálást valósítják meg. Az egyéni fejlesztési terv elkészítése arra hivatott, hogy az egyéni sajátosságokhoz igazodva tudatosan, tervszerűen segítse az SNI gyermek egyénre szabott fejlesztését. Az egyéni fejlesztési terv ötvözi a fejlesztési folyamatban részt vevő valamennyi szereplő munkáját, a pedagógusok és más szakemberek együttműködésére épít. Ha el tudjuk fogadni a diverzitás elvét, akkor közelebb jutunk az inkluzivitáshoz, mellyel a gyerekek közötti különbségekre megfelelő pedagógiai válaszokat adhatunk. Az inklúzió neveléstudományi és gyakorlati pedagógiai értelemben azt jelenti, hogy a nevelés-oktatás minden szintjén és fokán, iskoláskor előtt és után minden gyermek együtt játszik, tanul és dolgozik, a neki megfelelő fejlődési szinten, együttműködve egymással, közös tanterv keretében. Az inkluzív pedagógiai intézmény nem akar egyformává tenni, elfogadja a sokszínűséget, amelyet igyekszik megfelelően támogatni, fejleszteni. A gyerek önérték, nem egymáshoz méri a teljesítményüket. Közös nevelést nyújt, cél szerint differenciál, a tanulók fejlődési szintjét figyelembevéve individualizál és mindenki számára kooperatív. Az elfogadás nem egy passzív elv, hanem egy aktív gyakorlat. A hallgatók ennek szellemében készülnek a tevékenyegre és készítik el az egyéni fejlesztési tervet is. A gyakorlat tömbösítve, egyéni ütemezés szerint zajlik. A hallgatók hospitálás keretében megismerkednek az intézménnyel, a csoporttal az óvodapedagógussal és a gyermekkel, akit fejleszteni szeretne. Az óvodai dokumentumokat átnézve, a gyermek szakértői véleményét tanulmányozva és a megfigyelések után a hallgató egyéni és csoportban történő fejlesztéseket tervez a gyermek számára, amelyet a fejlesztési naplóban rögzít. Fejlesztési területek lehetnek: szociális és érzelmi képességek, kognitív képességek, motoros képességek, kommunikációs képességek. A hallgató folyamatosan konzultál az óvodapedagógussal, aki a gyakorlat végén értékeli a hallgatót. A fejlesztési naplót a gyakorlatvezető oktató minősíti és gyakorlati jegyet ad a pedagógus javaslata alapján.

Az óvodai módszertani gyakorlatok bemutatása során betekintést nyerhettünk a SE PAK óvodaspecializáció hallgatók csoportos és egyéni óvodapedagógia gyakorlatának sajátosságaiba, egymásra épülésébe, azonosságaiába, különbségeibe.

Az iskola specializáció gyakorlatainak bemutatása, iskolai gyakorlatok

Az iskola specializációt választó hallgatók a pedagógusképzés keretein belül, 8 félév alatt szerezhethetnek konduktor-iskola specializáció (Conductive Teacher) diplomát. Folyamatos szakmai gyakorlatukat a SE PA Gyakorló Általános Iskola és Kollégium csoportjaiban teljesítik a 3. félévtől, az adott évfolyam számára meghatározott követelményekkel. Az iskolai specializáció célja, hogy a képzésben résztvevő konduktor-hallgatók képesek legyenek a kisiskoláskorú mozgássérült vagy atipikus fejlődésmentet mutató, illetve a többségi közösségben tanuló (alapozó/esélyteremtő/konduktív és többségi általános iskolai csoportok) nevelésére, oktatására és fejlesztésére, valamint a mindenkori iskolai curriculum (NAT) megvalósítására.

Az alapképzés és a specializáció kapcsolata

A konduktor alapképzési szakban a szakmai gyakorlatok követelményeiben leírtak alapján az iskolai specializációra vonatkozó alapelvek a következőképpen alakulnak a *Képzési és Kimeneteli Követelmények* mentén:

1. A hallgatói tudás tekintetében

„Ismeri a fejlődés, a fejlesztés, a széles értelemben vett tanulás iskoláskorra jellemző sajátosságait az ép fejlődésű és a mozgássérült kisiskolások körében, a nevelés és tanítás elméleti, módszertani kérdéseit. Tisztában van a szegregált és többségi, integrált 1–4. osztály nevelési-oktatási programjával, megvalósításának konduktív módjaival.

Ismeri az iskoláskorúak motoros diszfunkcióinak központi idegrendszeri eredetét, felismerését, szűrését, motoros diszfunkciójának tüneteit, vizsgálatát, a motoros diszfunkció differenciált diagnosztikájának alapjait, ritka kórképeit és azok kezelését.

Tisztában van a tanulási nehézségek okaival, speciális megjelenési formáival, a fejlesztés lehetőségeivel, speciális hallás-, beszéd- és írásproblémákkal és azok fejlesztésének módjaival, a mozgássérült iskolások segítségének módjaival és eszközeivel, alternatív kommunikációs módszerek alkalmazásával. Ismeri azokat a műveltségi tartalmakat, amelyek a társadalmi igényeknek megfelelően, pedagógiai-pszichológiai megfontolásból az 1–4. osztályos tanulók nevelésében-oktatásában szerepet kapnak. Tisztában van a tantárgy-pedagógiai eljárásokat megalapozó pedagógiai-pszichológiai elvekkkel és koncepciókkal.

Ismeri a műveltségtartalmakhoz, tantárgyakhoz kapcsolódó nevelés tervezésének módjait, az ép fejlődésű és a mozgássérült tanulók tanítási-nevelési folyamata megszervezésének, megvalósításának, értékelésének eljárásait. Tisztában van az 1–4. osztályos tanulók körében megvalósítható képességfejlesztési eljárásokkal. Ismeri a műveltségtartalmak sajátos hozzájárulását a nevelési feladatok megvalósításához, különös tekintettel a környezeti nevelésre, a társadalmi és vizuális környezet (természeti, épített, nyelvi, hangzó) megismerésére, védelmére és fejlesztésére. Ismeri mindazokat a mesterségbeli eljárásokat és technikákat, amelyekkel az 1–4. osztályos tanulók konduktív iskolai nevelése-oktatása eredményesen végezhető”.

2. A hallgatói képességek mentén

„Társadalomtudományi, pedagógiai és pszichológiai ismereteit kreatívan és adekvátnan alkalmazza az 1-4. osztályos mozgássérült gyermekek egyéni és csoportos nevelésében- oktatásában. Képes az egyéni képességek megismerésére, a fejlődésbeli

lemaradás mértékének megállapítására. A képességek ismeretében egyéni és csoportos fejlesztést végez, képes a képességhiányok korrigálására, kompenzálására, a fejlődés diagnosztizálására, dokumentálására. Folyamatosan fejleszti a sajátos nevelési szükségletű kisiskolások tan- és fejlesztő eszközeit. Megvalósítja az 1–4. osztályos, sajátos nevelési igényű gyermekek inkluzív csoportban folyó nevelését, személyiségfejlesztését. Képes az 1–4. osztályos, eltérő fejlődésű tanulók tanulási tevékenységeit, tanulási folyamatait megtervezni és irányítani, kiválasztani szükséges oktatási-nevelési terveket és alkalmazni a különféle értékelési eljárásokat. Cerebral paretikus gyermekek körében képes a műveltségterületek és a hozzájuk kapcsolódó speciális tantárgy-pedagógiai ismeretek adekvát transzferálására spontán nevelési helyzetekben. Eligazodik a sajátos nevelési igényűek gyermekvédelemmel kapcsolatos jelzésértékű feladatok ellátásában”.

A hallgatók specifikus képzése

Az iskolai gyakorlatok célja a hallgatók felkészítése az 1–4. évfolyamos sajátos nevelési igényű gyermekek inkluzív csoportban folyó nevelésére, tanulásának irányítására; feladata az iskolai gyakorlatokban a tanulás-tanítás tervezése és megvalósítása. Az iskolai gyakorlatokban a hallgatók iskolai gyakorlati teljesítményét az általános iskola szakemberei és a konduktív pedagógia szakemberei követik nyomon és értékelik.

A hallgatók specifikus képzésüket nevelési és módszertani gyakorlatok tekintetében az 5-8. félév során teljesítik egy egymásra épülő, rendszerszemléletű képzési háló keretei között.

1. Belső nevelési és módszertani gyakorlatok az SE PA Gyakorló Általános Iskola és Kollégiumban

A belső nevelési és módszertani gyakorlatok a Kar Gyakorló Általános Iskolájának alapozó/1–4. osztály csoportjaiban valósulnak meg.

Az 5. félév során a hallgatók egy 45 órás csoportos belső gyakorlaton vesznek először részt, azokban a konduktív csoportokban, ahol a következő két félév során tanítási és egyéb módszertannal összefüggő (megfigyelés, tervezés, reflexió, önreflexió, értékelés stb.) tevékenységeiket fogják végezni. Ez több szempontból is ideális helyzetet teremt a hallgatók számára, hiszen meglévő pedagógiai és pszichológiai, valamint szakmódszertani ismereteiket alapozó gyakorlati ismeretekkel is bővíthetik. Megismerhetik a konkrét tanulási/tanítási környezetet (csoportszoba, a csoportra jellemző szokás- és szabályrendszer, tan- és szemléltető eszközök, a konduktortanítók nevelési és módszertani modellje, gyermekek segédeszközei, speciális eszközök és eljárások stb.) a későbbi nevelési és módszertani szituációban részvevő szereplőket (neveltek, konduktortanítók, csoportvezető oktatók, fejlesztő szakemberek stb.) A félév során adekvát megfigyeléseket teljesítenek és szelektív jegyzőkönyveket készítenek a látott tanórákról. A tanórákat megbeszélés követi, amelynek célja a megfigyelt és/vagy rögzített tartalmak rendszerezése és tudatosítása, mely a gyakorlati tapasztalatok alapján a későbbiekben jól segíti a hallgatók saját tervezési, szervezési tevékenységeit, valamint hidat képezhet az elméleti tudás és gyakorlati tapasztalatok között. Mindezen túl elősegíti a későbbi értelmezési és elemzési folyamatokat, jó gyakorlási terep a szakmai diskurzus kultúrájának elsajátítására.

A 6. és 7. félévben ez az előkészítő jellegű, csoportos keretek között végzett gyakorlat egy magasabb szinten folytatódik, konkrét nevelési és módszertani tevékenységekben realizálódik. Ezek a csoportos gyakorlatok mind egyéni, mind kollektív tapasztalatszerzést és megmérettetést jelentenek a hallgatók számára.

A 30 órás *nevelési gyakorlat* során, amely heti rendszerességgel zajlik a hallgatók a megismert gyermekcsoportban komplex személyiségfejlesztő tevékenységet végeznek tanórai keretek között, amelynek tartalma és formája az adott korosztály, az adott csoport szükségletei szerint igen változatos tartalommal tölthető meg. A különböző játékfajták alkalmazása mellett, a tanulásirányítás és a tehetséggondozás, az esélyegyenlőtlenség oldására is keretet biztosít. Ezen a gyakorlaton a felelős konduktor-tanító és a csoportvezető oktató biztosítja a szakmai felügyeletet. A gyakorlat során a hallgatók tervezési tevékenységet végeznek, nevelési tevékenységet tartanak és helyettesi feladatokat látnak el. A tevékenységet ebben az esetben is csoportos keretek közötti értékelő megbeszélés, illetve a következő tanítási tevékenység előkészítése követi.

A 45 órás *módszertani gyakorlat* során, mely a nevelési gyakorlattal paralel módon szerveződik, heti rendszerességgel végeznek módszertani tevékenységet az előző féléven megismert gyermekcsoportban a hallgatók. Konkrét feladatuk a különböző műveltségterületeket lefedő tantárgyak tanóráinak tervezése, a tanóra vezetése, a helyettes tanító szerep ellátása, megfigyelési és elemzési, valamint értékelési folyamatokban való részvétel. A gyakorlat szerkezetileg három fázist foglal magába: a tanóra előkészítését és megtervezését; a tanóra megtartását; a tanóra értékelését. A gyakorlat keretein belül a hallgatók egyéni és kollektív tapasztalatot szerezhetnek a tanulási-tanítási tevékenységek tervezéséről, a tanórák levezetéséről; az önértékelés módjairól, a reflektív pedagógusi magatartásról; a konstruktív kritikai megnyilvánulások, a szakmai párbeszéd, a kulturált eszmecsere értelmezési tartományairól.

2. Külső iskolai integrált módszertani gyakorlat

A külső integrált módszertani gyakorlatok a fő campushoz közeli, városmajori Kós Károly Emeltszintű Ének-zenei Általános Iskolával való, több évtizedes múltra visszatekintő, szoros szakmai együttműködés eredményeképpen valósulnak meg.

A többségi iskolában a 6. félévben egy 45 órás tömbösített csoportos módszertani gyakorlat készíti elő az erre épülő további integrált gyakorlatok rendszerét. Ennek formája egy egyhetes, intenzív, egésznapos jelenlétet és szakmai együttműködést igénylő gyakorlat. A gyakorlat során a hallgatók megismerkednek a többségi iskolák működésével, szakmai dokumentumaival és szabályzataival, részt vesznek az osztályteremben és a délutáni foglalkozásokon zajló folyamatokban. A hallgatók egyénileg teljesítenek részfeladatokat: nevelési, fejlesztési és tanulási-tanítási folyamatok előkészítésében; mikrotanítások tervezésében és levezetésében; egyéni értékelési folyamatokban. A gyakorlat során az iskolában végzett összes tevékenységükről hospitálási naplót készítenek: az előre kiadott szempontok szerint és az elvégzett feladatok tükrében. A gyakorlat szupervízióját egy delegált Humántudományi Intézethez (HTI) tartozó oktató végzi, aki a többségi pedagógusokkal együtt értékeli a hallgatók munkáját. A hallgatók gyakorlati munkáját közvetlenül a többségi pedagógus irányítja, aki egyben a szakmai felügyeletet is biztosítja.

A 7. félévben veszi kezdetét ezen a platformon a 45 órás *integrált csoportos módszertani gyakorlat*, ami a 8. félévben folytatódik. A hallgatók gyakorlatukat csoportos

keretek között az iskola alsó tagozatos osztályaiban teljesítik. A gyakorlat osztályonként, a tantárgyak tanításától függően 1-2 többségi pedagógus, egy HTI által delegált csoportvezető oktató és tantárgypedagógusok részvételével zajlik. A gyakorlat formája és menete azonos a 45 órás belső módszertani gyakorlatokéval. A gyakorlat hasznosságát, és ezzel együtt a hallgatók számára az új kihívásokat az integrált iskolai jellegzetességei jelentik: a magas tanulói létszám; a megtapasztalttól eltérő tanulási-tanítási stratégiák megtalálása; a fegyelmezés mint pedagógiai kihívás megoldása; az alul vagy felül teljesítő gyermekek képességfejlesztése; a magatartás- és viselkedészavarok kezelése; a beilleszkedés egy új közösségbe és működési struktúrába. A hallgatók egyéni és kollektív teljesítését a gyakorlati tapasztalatok alapján, nagymértékben elősegíti és megkönnyíti a tömbösített gyakorlat megléte, hiszen a hallgatók ennek segítségével már rendelkeznek előzetes ismeretekkel a tanulási környezetről és a tanítási-tanulási folyamatok személyi jellegű vonatkozásairól. Hallgatóink a visszajelzések alapján, a folyamatos szakmai gyakorlaton, a belső nevelési és módszertani gyakorlatokból szerzett tapasztalataikkal, illetve előzetesen megszerzett elméleti tudásukkal eredményesen képesek a külső gyakorlat kihívásait teljesíteni.

A szakmai támogatást, felügyeletet és értékelést biztosító alrendszerek

1. A hallgatók értékelése a nevelési és módszertani gyakorlatok során

Az iskolai gyakorlatokon a gyakorlatvezető szakemberek – a konduktor-tanító/többségi pedagógus, a tantárgymetodikus és az adott tankör csoportvezető oktatója – együttesen vesznek részt a gyakorlati folyamatban és közösen értékelik a hallgatók résztevéységeit: tervezési és tanulási-tanítási gyakorlatát, az értékelés aktusát. A hallgató a tanítás-tanulás tervezésére, vezetésére és a helyettesi teendők ellátására gyakorlati részjegyeket kap. Az összesített gyakorlati jegy meghatározásánál figyelembe vesszük a hallgató aktivitását, a gyermekekkel való kapcsolatát, a tervezés és tanulás-tanítás egyénből fakadó folyamatait, az önreflexióit, valamint a portfólió minőségét is.

2. Az értékelési rendszer konkrét struktúrája

Az iskolai gyakorlatokon a hallgatók iskolai gyakorlati teljesítményét közösen értékeli az iskolában az osztálytanító vagy konduktor-tanító, a tantárgymetodikus és a csoportvezető oktató. A hallgatói értékelési rendszer egységes: világos keretet ad az előkészületi munkálatok és a tanítás-tanulás megvalósításának értékeléséhez. Ehhez részletes követelményrendszer is tartozik. A tanítás-tanulás megvalósítása részjegyekből tevődik össze: (1) a tanulás-tanítás irányításának tervezete, (2) a tanulás-tanítás megvalósítása és (3) a megvalósult tanítás-tanulás önértékelése. A hallgatói tervezetet – a tanítás-tanulásirányítás tervezésének írásbeli dokumentumát – egységes tartalmi és formai szempontok alapján értékelik a szakemberek, például a célok meghatározása, a differenciálás minősége, a feladatok egymásra épülése, tantárgyi specifikumok a tervezésben. A tanítás-tanulás megvalósítása a tervezet alapján zajlik, amelynek értékelése az elméleti tudás és a gyakorlati kivitelezés szintézisére épül. Elméleti, mert be kell emelni az értékelésbe az eddigi szakterületi tudást, gyakorlati, mert a közvetlen megvalósítás specifikumait kell részleteiben feltárni (pl. mit tervezett – mi valósult meg, mi nem – mi a feltételezett oka?). Ez már folyamatosan átvezet a hallgatói önértékelésbe is: annak feltárása, hogy a saját megvalósítása

mennyire volt eredményesnek tekinthető. Külön figyelmet fordítunk arra, hogy a hallgatók egymás munkáira is figyelmet fordítsanak, így az utolsó két szemeszter iskolai gyakorlataiban a hallgatók társaikkal megosztják a tanulási-tanítási terveztüket, akik véleményezik, javaslatokkal látják el azokat. Így feltételezhetően rálátásuk lesz a hallgatótársuk tervezőmunkájára és tervezési gondolkodására is. Ennek a megvalósításához részletes útmutató tartozik.

3. A hallgatók értékelésének kritériumai

A *portfólió* funkciója a hallgatói képzés alatt végzett írásbeli anyagok (hospitálási naplók, óratervezetek, tanítási-tanulási előkészületi vázlatok, önértékelési feljegyzések, önreflexiók) dokumentálása; célja a hallgatók önmonitorozása és saját szakmai fejlődésének irányítása a képzés alatt. A hallgatók pedagógiai megfigyelésükről hospitálási naplót vezetnek, ami a folyamatosan készülő portfólió részét képezi. A portfólióban az előkészületi vázlatok, a tervezetek és a hallgatói tevékenységek alkalmankénti értékelési szempontsorai is beletartoznak, valamint a gyakorlatra vonatkozó tapasztalatok feljegyzése is. Az iskolai gyakorlatok alapját az elméleti stúdiumok képezik; a hallgatónak ily módon az elméleti tudását szintetizálnia kell.

Az egyes szemeszterek iskolai gyakorlati tapasztalatait megbeszéljük az érintett oktatókkal, hallgatókkal és az iskolai gyakorlatvezetőkkel, s ezen tapasztalatok figyelembevételével folyamatosan aktualizáljuk az iskolai gyakorlati képzést. Ennek fóruma a Gyakorlati Képzési Bizottság.

Összefoglalás

Az iskolai módszertani gyakorlatok részletesebb bemutatásával betekintést adtunk Karunk iskolapedagógiai képzési sajátosságaiba. Az utóbbi években választott iskolai specializációval kapcsolatos szakdolgozati témakörök (Nevelés és tanulás az iskolában; Sajátos nevelési igényű tanulók tanulására irányuló vizsgálódások; Integrált iskolában tanuló sajátos nevelési igényű tanulók nevelési feladataira irányuló kutatások; Olvasási nehézségek, írásnehézségek leküzdését segítő eljárások vizsgálata; Kézműves technikák alkalmazásának vizsgálata; Vizuális nevelés, rajzolás kutatások; Olvasás újratanulása felnőttek körében; Adaptív testnevelésre irányuló kutatások; Sajátos nevelési igényűek zenei nevelésére irányuló kutatások; A gyakorlat változásai és új kihívásai a pandémiás helyzetben) jól reprezentálják azt, hogy az alapképzés és a szorosan ráépülő speciális képzés egységessége a pedagógussá válás folyamata során komplex módon járulhat hozzá a hallgatók elméleti tudásának és gyakorlati tapasztalatainak növekedéséhez, valamint saját érdeklődési területük megtalálásához, illetve további életpályájuk megtervezéséhez.

A pedagógiai rehabilitáció specializáció gyakorlatainak bemutatása, pedagógiai rehabilitációs gyakorlatok

A Semmelweis Egyetem Pető András Kar (SE PAK) harmadik és egyben legújabb a hallgatók által választható specializációja a pedagógiai rehabilitáció (továbbiakban PRS). A PRS a hallgatók által még csak 2020/21 tanévben vált elérhetővé, választhatóvá, vagyis az első évfolyam, amely ezt a specializációt választotta még csak a cikk megírásának évében szerzi meg diplomáját. Éppen ezért ennek a specializációnak a hallgatói és oktatói tapasztalatai még korlátozottak, és várhatóan a következő években mind az elméletben, mind a gyakorlatban a megszerzett tapasztalatok és visszajelzések alapján folyamatos monitorozás és szükség esetén változtatások várhatók.

A PRS célként olyan szakemberek képzését tűzte ki, akik *egészségügyi vagy szociális intézményekben* a társszakmák képviselőivel együttműködve képesek a konduktív pedagógiai nevelés elveivel összhangban álló *pedagógiai habilitáció-rehabilitáció* tervezésére, szervezésére és működtetésére.

A pedagógiai habilitáció-rehabilitáció azt jelenti, hogy a habilitáció-rehabilitáció céljait pedagógiai eszközökkel, a (re)habilitációban résztvevő személyek aktív, tudatos és motivált közreműködésével éri el. A képzési cél másik, a többi specializációtól eltérő aspektusa az eltérő végzettségű szakemberek (multidiszciplináris team) együttműködése a kitűzött cél érdekében. Mindezekből következik, hogy a PRS-t választó hallgatók felkészítése során a szakmai (konduktív nevelés) kompetenciák kialakítása és fejlesztése mellett nagyobb hangsúly kerül a szakemberek közötti együttműködésre való felkészülésre is. A felkészítés harmadik – a másik két specializációtól eltérő – különlegessége az a cél, hogy a hallgatók megismerkedjenek az eltérő szabályozású és szervezésű, eltérő csoportokat fogadó egészségügyi és szociális intézmények munkájával, feladataival, sajátosságaival.

Ennek megfelelően, bár a PRS képzési és kimeneti követelményei megegyeznek a másik két specializációéval, ám a gyakorlati képzés több helyszínen valósul meg, és képzés tartalma igazodik a több helyszín diktálta kihívásokhoz. A gyakorlati képzés óraszámja megegyezik a két nevelési központú specializáció óraszámával, és főbb tartalmi elemeivel. A gyakorlati képzések egymásra épülése azonban némileg eltér, és a különböző, gyakran nagyon eltérő intézmények megismerése céljából a hospitálás jellegű gyakorlatok minden félévben megjelennek.

A csoportos gyakorlatok pedagógiai célja megegyezik a másik két specializációéval. A csoportos gyakorlatok során a hallgatók egyéni felkészülését, kompetenciáinak kialakítását nagyban támogatja a csoporttársak jelenléte és felkészülése, foglalkozásvezetése, az erre adott önreflexiója valamint az oktatóktól, gyakorló konduktoroktól kapott reflexiók. A hallgatóknak nem kell minden egyes lehetséges nevelési utat egyénileg kipróbálni, minden lehetséges nehézségre, konfliktusra reagálni és megoldani, minden egyéni megoldásmódot, differenciált feladatadást, intendálást, facilitálási módot és eszközt stb. kidolgozni. A csoportos gyakorlatok során az egyéni – hallgatói, oktatói és konduktori – tapasztalatok összeadódnak, és megfelelő oktatói-konduktori irányítás mellett szintetizálódnak. Megváltozik az oktató-hallgatói viszony is, a szerepek akár óráról órára megcserélődnek átértékelődnek. A hallgatók védett körülmények között, még a felelősséget másokkal megosztva kipróbálhatják magukat vezető-irányító szerepben, elemző-értékelő szerepben, egymás foglalkozá-

sain facilitáló-beosztott nevelő szerepben, valamint az egymással összefüggő, egymásra épülő foglalkozások tervezésekor és megvalósítása során az egymással szorosabban vagy kevésbé együttműködő szakember szerepében is.

A csoportos gyakorlatok másik kiemelt célja az elméleti ismeretek gyakorlatban való kipróbálása, és az elméleti ismeretek mélyítése, egymással való szintetizálása. A PRS csoportos gyakorlatai során ez a cél nehezebben valósítható meg, mint a másik két specializáció számára. A PRS hallgatók a korai életkorú és a felnőtt életkorú kliensek (re)habilitációjára készülnek fel. A két eltérő életkor egészen másfajta tudást és pedagógiai kompetenciákat igényel. Az 5. félévre, vagyis mire a csoportos gyakorlatokra sor kerül a hallgatókban általában már erősen kialakul valamelyik korosztály felé preferencia. Ezzel párhuzamosan, ismereteik, készségeik is a preferált korosztállyal összefüggésben erősebbek, a kevésbé preferált korosztállyal összefüggésben több támogatást igényelnek. A felnőtt korosztályt választó hallgatók számára gyakran nehézséget okoz a korai életkornak megfelelő hangnem, hangerő, hangsúly, motiváció, valamint a foglalkozások sikeres megtartásához szükséges pedagógiai eszközök kiválasztása és alkalmazása. A korai életkort választó hallgatók pedig megküzdnek a felnőttekkel való kommunikációban, célkitűzések, facilitációs módok és eszközök megválasztásában. Mindkét korosztály számára eleinte több nehézséget jelent a készen kapott feladatsoroktól való eltérés – a hallgatók a 4. félévben vizsgáznak feladatsor vezetésből, az eső négy félév fő gyakorlati célkitűzése az erre a vizsgára való felkészülés – és az elméleti és gyakorlati ismeretek rugalmas alkalmazása a jelenlévő személyek valódi szükségleteihez igazodva.

5. félév. A hallgatók ebben a félévben csoportos külső módszertani gyakorlaton vesznek részt egy rehabilitációs intézményben. A gyakorlat egy bevezető, az intézmény speciális feladatait és ellátási területeit (szociális intézmény) ismertető elméleti rész után két nagy fejezetre oszlik, egy csoportos rehabilitációs és egy egyéni rehabilitációs gyakorlatra. A gyakorlat mindkét helyszínén konduktor végzettségű szakember segíti a csoportvezető oktató mellett a hallgatók tanulási útját. Az egyéni rehabilitációs gyakorlat során a hallgatók először megismerkednek a gyakorlaton résztvevő kliensekkel, dokumentációjukkal, valamint az intézményben dolgozó konduktor ismerteti velük a kliensek céljait és sajátosságait. Ezután a hallgatóknak fel kell készülniük az adott személy fejlesztő foglalkozására, és a konduktor és a csoportvezető oktató véleménye, javaslatai és értékelése alapján tervezett tevékenységet meg kell tartaniuk. A felkészülés egyénileg történik, a foglalkozások megtartásán és az utána következő értékelésen – amely magában foglalja a foglalkozást tartó hallgató önreflexióját, valamint a konduktor és oktató reflexióját – társai is részt vesznek. A hangsúly az egyéni sajátosságoknak és célkitűzésnek megfelelő feladatok tervezésén van, a megvalósítás során pedig az általános és konduktív pedagógiai eszközök alkalmazásán.

A csoportos rehabilitációs foglalkozások során is a hallgatók először bemutató foglalkozásokon hospitálnak, valamint egy elméleti felkészítésben-megbeszélés során megismerkednek a csoportba járó kliensekkel. A hallgatók részben már tudnak meglévő képességeikre, kialakulóban lévő kompetenciáikra támaszkodni: foglalkozás vezetése csoportnak, közös célokhoz rendelt egyéni megoldásmódok, figyelem felkeltése és fenntartása, célok kijelölése és az ezek mentén történő értékelés. Új elemként jelenik azonban meg, hogy a délelőtti folyamán 3 hallgató 3 foglalkozását 1

közös téma/cél mentén kell felépíteni. A kliensek életkorának és eltérő ismereteiknek megfelelően a kijelölt napi közös téma valamilyen képesség – jellemzően tájékozódás, kommunikáció, egyéb szociális képességek stb. – fejlesztése. A hallgatóknak így meg kell birkóznuk a kiemelt cél eltérő – pl. egyéni állás-járás, manipuláció stb. – foglalkozásokba történő beépítésébe, valamint először szembesülnek a felkészülés során azzal, hogy másokkal együttműködve tudják csak megtervezni foglalkozásukat. Szintén a csoportos foglalkozások során az irányító-vezető szerepet, valamint a beosztott-facilitáló szerepet is alkalmazniuk kell. A hallgatóknak a felkészülés során – konduktori-oktatói irányítás mellett – az egyéni megoldásmódokat is tervezniük kell, a megvalósítás során pedig hallgatótársaikat, mint facilitáló nevelőket, vagy eszközöket előkészítő, feladatmegoldást felügyelő nevelőket stb. irányítani kell. A közös téma mentén felépített, egymással összefüggő foglalkozások, a közös téma beépítése az eltérő foglalkozásokba nagyban elősegíti a konduktív nevelés alapelveinek – mint pl. komplexitás, nem a sérülés, hanem a teljes személyiség figyelembe vétele és fejlesztése – elméleti megértését és gyakorlatban való alkalmazását.

A félév a hallgatók által készített önreflexióval zárul, ahol a hallgatók szakmai szempontból is elemzik a csoportos gyakorlat során szerzett élményeiket, ismereteiket, új tapasztalataikat, valamint saját tanulási útjukat.

A gyakorlat értékelése során a konduktorok és oktatók közösen értékelik a hallgatókat. Ennek során nemcsak a tervezetek és a megvalósított foglalkozások számítanak, hanem a szakemberek figyelembe veszik a hallgatók aktivitását és előrehaladását a félév folyamán, az elkészített dokumentumok minőségét, valamint a félévről írt hallgatói önreflexiót.

6. félév

A 6. félév módszertani és nevelési gyakorlatainak összefoglaló táblázata

| | Belső módszertani gyakorlat | Belső módszertani gyakorlat | Külső módszertani gyakorlat |
|---------------------------------|---|---|---|
| helyszín | intenzív intervallum konduktív csoport | koraszülött centrum | EGYMI |
| gyakorlat tartalma és órakerete | Heti rendszerességgel, 45 témában összefüggő foglalkozások tervezése, vezetése; tanulási és játéktevékenység, SNI gyermekek | tömbösített, 30 óra korszerű koraszülött ellátási gyakorlat, multidiszciplináris teammunka, szűrési-, fejlesztési eljárások | tömbösített, 45 óra tevékenység tervezése és vezetése; gyermek pedagógiai megfigyelése, multidiszciplináris teammunka |
| hallgatói tevékenység | Foglalkozások tervezése és vezetése hallgatói együttműködés | hospitálás, megfigyeltek lejegyzése és reflektív elemzése | Foglalkozások tervezése és vezetése; egy gyermek konduktív pedagógiai státuszának elkészítése |

| | | | |
|----------------------------------|---|---|---|
| hallgatói kompetenciák fejlődése | tervezési, vezetési, irányítási képességek; foglalkozások reflektív megfigyelése és elemzése; együttműködés a társakkal a felkészülésben és a foglalkozások során; kora gyermekkori ismeretek és ezzel összefüggő pedagógiai eszköztár alkalmazása; kond. nevelés alapelveinek gyakorlati alkalmazása | irányított megfigyelés, adott szempontok mentén történő elemzés, reflektív írásbeli napló készítése | tervezési, vezetési, irányítási képességek; foglalkozások reflektív megfigyelése és elemzése; kisgyermekkori ismeretek és ezzel összefüggő pedagógiai eszköztár alkalmazása; kond. nevelés; megfigyelés és írásbeli státusz elkészítése |
|----------------------------------|---|---|---|

A 6. félév belső módszertani csoportos gyakorlata a SE PAK korai fejlesztési területén belül az intenzív intervallum konduktív csoportban folyik. Az intervallum csoportba érkező gyermekek életkora 0–5 év, és a gyermekek szüleikkel együtt vesznek részt 3 hétig, naponta 9.00–16.00-ig, csoportos foglalkozásokon.

A hallgatók az előző félévben elsajátított gyakorlati ismereteiket és kialakuló kompetenciáik további alakítására kapnak lehetőséget. A feladat részben megegyezik az előző félévben a csoportos rehabilitáció keretében kapott hallgatói feladatokkal: két hallgató által tartott két, azonos témára épülő, egymással összefüggő foglalkozás tervezése és megtartása. Megegyezik tehát a feladat a közös téma különböző foglalkozásokba – karmozgások és manipuláció tanulása, választott műveltségi területnek megfelelő foglalkozás – való beillesztésében, valamint a hallgatótárral való együttműködésben a felkészülés során. Szintén előző félévben is már megjelent hallgatói feladat a különböző szerepekben való gyakorlati tapasztalat szerzése. Az ismeretek mélyítését, alkalmazhatóságát és felidézhetőségét, a kompetenciák kialakításának lehetőségét jelenti ugyanazon ismeretek és készségek más körülmények között való használata: jelen esetben olyan pedagógiai eszköztár aktivizálása, ami a korai életkorban a gyermek cselekvéses választát váltja ki (míg előző félévben a felnőtt korosztálynak megfelelő eszközöket kellett használniuk). Új hallgatói feladatként jelentkezik az óvodai műveltségterületeknek – matematika, ének-zene, rajz stb. – megfelelő ismerttartalmak átadása, a műveltségterületeknek megfelelő foglalkozások előkészítése – pl. manipulációt fejlesztő feladatok az ábrázolási tevékenység előtt-, valamint a műveltségterületeknek megfelelő foglalkozások tartása.

Szintén új feladatként jelenik meg 1-1 választott foglalkozás konduktív pedagógiai szempontú megfigyelése és elemzése, ami megfelel a másik két specializáció helyettes tanítói tevékenységének. A hallgatóknak az általuk tetszőlegesen választott 3 konduktori kompetencia mentén kell önálló megfigyelést és írásban elemzést végezniük.

A külső módszertani gyakorlat tömbösített formában két koraszülött intenzív ellátást (PIC) végző osztályon (egészségügyi intézmény) történik. A hallgatók megismerkednek a korszerű koraszülött ellátás fő alapelveivel, tevékenységeivel, az itt folyó lehetséges szűrő eljárásokkal, a babák későbbi fejlesztési lehetőségeivel, valamint a PIC-ben dolgozó, eltérő szakemberek teammunkájával. A hallgatók az itt töltött időről hospitálási naplót készítenek, részletesen lejegyezve benne a megfigyelt tevékenységeket, a résztvevő szakemberek számát és eltérő végzettségeiket, a megismert, és általuk is alkalmazható szűrési/habilitációs eljárásokat stb.

Az integrált módszertani gyakorlat keretében a hallgatók szintén tömbösített formában vesznek részt egy külső, egységes gyógypedagógiai/konduktív pedagógiai módszertani intézmény (köznevelési intézmény) falai között. Először itt is megismerkednek az intézmény sajátos működési- és ellátási feladataival, az itt dolgozó eltérő végzettségű szakemberek teammunkájával, ami jelentősen eltér az előzőekben már megismert szociális és egészségügyi intézmény feladataitól, és az ott dolgozó szakemberek végzettségeitől. Ezután egyénileg tevékenységi tervet készítenek az intézményben dolgozó konduktorok és a csoportvezető oktató irányításával és ellenőrzésével egy óvodáskorú, kislétszámú csoport számára. A tevékenység megvalósítása, majd az ezt követő önreflexió és értékelés során hallgatótársaik szintén jelen vannak. Új feladatként a gyakorlati jegy részét képezi egy gyermek részletes megfigyelése egy előre kiadott szempontsor alapján, és a gyermekről írásbeli státusz készítése.

7. félév

A 7. félév módszertani és nevelési gyakorlatainak összefoglaló táblázata

| | Módszertani gyakorlat 1 | Módszertani gyakorlat 2 | Integrált módszertani gyakorlat |
|---------------------------------|--|---|--|
| Helyszín | felnőtt nevelési egység | egészségügyi intézmény gyermek rehabilitációs osztálya | felnőtt rehabilitációs intézmény |
| Gyakorlat tartalma és órakerete | Heti rendszerességgel, 45 óra konduktív nevelés során tanultak alkalmazási lehetőségei; foglalkozások tervezése, vezetése; tanulási és játéktevékenység, mozgásukban eltérően akadályozott felnőttek | tömbösített, 30 óra korszerű koraszülött ellátási gyakorlat, multidiszciplináris teammunka, eltérő akadályozottsággal élő SNI gyermek | tömbösített, 45 óra eltérő szakemberek eltérő feladatai, eltérő ellátási formák és a KN helye a rehabilitációban konduktor helye és szerepe a multidiszciplináris teamben, mozgásukban eltérően akadályozott felnőttek |

| | | | |
|----------------------------------|--|---|---|
| Hallgatói tevékenység | Foglalkozások tervezése és vezetése hallgatói együttműködés Reflektív megfigyelés és konduktori kompetenciák mentén történő elemzés | hospitálás, megfigyeltek lejegyzése és reflektív elemzése | hospitálás, megfigyeltek lejegyzése és reflektív elemzése |
| Hallgatói kompetenciák fejlődése | tervezési, vezetési, irányítási képességek; foglalkozások reflektív megfigyelése és elemzése; együttműködés a társakkal a felkészülésben és a foglalkozások során; kora gyermekkori ismeretek és ezzel összefüggő pedagógiai eszköztár alkalmazása; kond. nevelés alapelveinek gyakorlati alkalmazása | irányított megfigyelés, adott szempontok mentén történő elemzés, reflektív írásbeli napló készítése | irányított megfigyelés, adott szempontok mentén történő elemzés, reflektív írásbeli napló készítése |

A 7. félév belső módszertani gyakorlatán a hallgatók folytatják az előző félévben szerzett ismereteik és képességeik fejlesztését. A kora gyermekkorról azonban a gyakorlat helyszíne áttevődik a felnőtt korosztályra. A SE PAK Felnőtt Nevelési Egységén kell a hallgatóknak számot adni, és eddig tudásukat immár integráltan alkalmazni. A hangsúly a felnőtt kliensek konduktív pedagógiai rehabilitációs foglalkozásain elsajátított ismeretek alkalmazási lehetőségein van, a hallgatók főzőkört és alkotókört vezetnek a félév folyamán. Egy-egy hosszabb tevékenységet kell két-két hallgatónak megtervezni és vezetni, irányítani. Az oktatói-konduktori segítség mértéke a felkészülés, megvalósítás és értékelés folyamatában már csökken. A 7. félévben már elvárás a tanultak hétköznapi életben való alkalmazhatóságának megtervezése, a gyakorlatban való kipróbálása, valamint az ezekre történő tudatos pedagógiai reflektálás. Az előző félévhez hasonlóan a helyettes tanítói tevékenységet ismét írásban végzik, az írásos dokumentum elemzése során azonban már nagyobb tudatosság, részletesebb elemzés az elvárt.

A külső módszertani gyakorlat ismét egy rehabilitációs intézményben valósul meg tömbösített formában. A rehabilitációs intézmény különlegessége a sokféle rehabilitációs lehetőség, és a nagyon színes szakembergárda. A gyakorlat során a hallgatók megismerkednek a különböző szakemberek rehabilitációs gyakorlatával, a

rehabilitációs intézmény működésével, valamint a konduktív nevelés helyével, a konduktor szerepével a multidiszciplináris teamben. A hallgatóknak a különböző megismert ellátási feladatokról, a konduktori feladatokról, a teamek együttműködéséről készített megfigyeléseit hospitálási naplóban kell rögzíteni, és a megfigyeléseit a konduktív nevelés alapelvei mentén – egyezőségek és eltérések – elemezni. Ehhez a hallgatóknak már képesnek kell lenniük elméleti ismereteiket integráltan használni, és eltérő gyakorlati tapasztalatokat elméleti ismeretük rendszerébe illeszteni.

Az integrált módszertani gyakorlatuk során a hallgatók egy egészségügyi intézmény habilitációs osztályán végeznek tömbösített gyakorlatot. Feladatuk meg-egyezik a rehabilitációs intézményben végzett feladatukhoz, a cél a felnőtt és a gyermek egészségügyi intézményben történő habilitációs célú ellátásának összehasonlítása.

8. félév (integrált, utazó konduktori hálózat)

Az utolsó félévben a hallgatók az SE PAK Utazó Konduktori Hálózatán teljesítik csoportos gyakorlatukat. Az utazó szakemberi hálózatok az előző félévekben megismer-tekhez képes egy újfajta ellátási formát jelentenek, ennek megfelelően eltérő szerve-zési, tervezési és kivitelezési feladatokat. A gyakorlat során a hallgatók megismerik az utazó hálózat sajátos szervezési és ellátási feladatait, az ellátott gyerekek és neve-lési intézmények körét. Tapasztalatot szereznek a pedagógiai társszakmák képviselő-ivel való teammunkában. A hallgatók kiválasztanak egy gyermeket, és megismerve a gyermek egyéni szükségleteit és sajátosságait fejlesztési tervet készítenek számára.